

Lasten osallisuus ja lapsia koskevan tutkimustiedon hyödyntäminen

Terhi Tuukkanen

YTT, erikoistutkija

Lapsiasiavaltuutetun toimisto

Lasten osallisuuden perusteet

1. Lainsäädäntö
2. Osa lapsivaikutusten arviointia
3. Päätöksenteon tietoperustaisuus
→ Paremmat päätökset yhteiskunnan ja talouden kannalta
4. Tärkeä viesti ja kokemus lapsille

Mitä lasten osallisuus on?

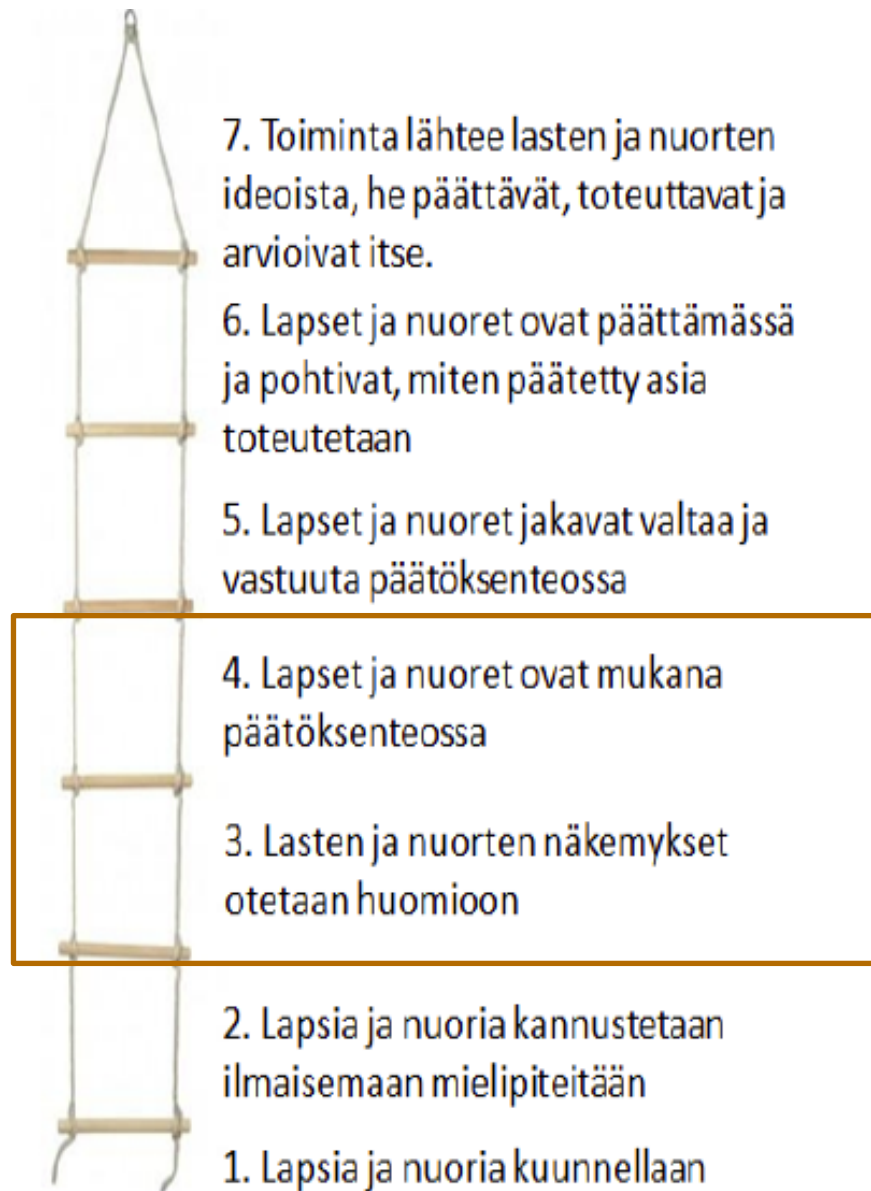
- Eritasoista ja monimuotoista
 - Yhteiskunnallinen vs. arjen osallisuus
 - Edustuksellinen vs. kaikkien lasten osallisuus
 - Viralliset kuulemisprosessit vs. epävirallinen yhteisöllisyys
 - Todelliset vaikutusmahdollisuudet vs. tunne siitä, että on päässyt osallistumaan
 - Kotona, koulussa, harrastuksissa, lääkärissä, kunnassa...

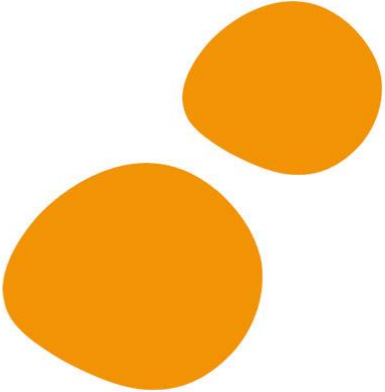
Mitä lasten osallisuus on hallinnossa/lainsäädäntöprosessissa?

Lasten mielipiteiden, ajatusten ja kokemusten selvittämistä ja hyödyntämistä

- Olemassa olevan tutkimustiedon hyödyntämistä
- Lasten kokemustiedon keruuta

Osallisuuden tasoja

Olemassa olevan tiedon hyödyntäminen

Mitä lapsista ja nuorista tiedetään? (1/2)

- Materiaalinen elintaso (mm. Tilastokeskus, Kela)
- Kouluolot ja oppiminen (Kouluterveyskysely, Tilastokeskus, PISA)
- Kiusaaminen (Kouluterveyskysely)
- Terveys, terveystottumukset (Kouluterveyskysely, Nuorten terveystapatutkimus)
- Tupakointi, päihteet (Kouluterveyskysely)
- Rikkeet, rikokset (Kouluterveyskysely, Nuorisoriikollisuuskysely)

Mitä lapsista ja nuorista tiedetään? (2/2)

- Kuritusväkivalta (Lapsiuhritutkimus)
- Koti, ystävät (Kouluterveyskysely, Tilastokeskus, WHO-Koululaistutkimus; Lastensuojelurekisteri)
- Vapaa-aika (Nuorisobarometri, Lasten ja Nuorten Vapaa-aikatutkimus, Kouluterveyskysely, Lapsibarometri, LIITU-tutkimus)
- Tyytyväisyys elämään, yleinen hyvinvointi (Lapsibarometri, Nuorisobarometri, LTH-tutkimus)

Mistä tutkimustietoa saa?

- **Avoimet tietopankit**

- THL:n Sotkanet: <https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>
- Valtion nuorisoneuvoston julkaisut: <https://tietoanuorista.fi/julkaisut//>

- Tutkijoiden asiantuntemuksen hyödyntäminen esim. työryhmissä tai valmistelussa

Mitä lapsista ja nuorista ei tiedetä?

- Lasten oma kokemus hyvinvoinnistaan – usein aikuiset tiedon tuottajina. Tilastotieto ei riitä!
- Tietoaukot eri lapsiryhmien kohdalla:
 - Pienet, alle kouluikäiset lapset
 - Vähemmistöryhmät, kuten romanit, saamelaiset, vammaisryhmät
 - Lastensuojelun piirissä olevat lapset
- Erityiskysymykset

Lasten kokemustiedon keruu

Miten lasten kokemustietoa voi kerätä?

- Esimerkki: varhaiskasvatuslain valmistelu 2013-2014
 - Lasten kuulemisen tarkoituksena oli kuvata, miten lapset päivähoitoinstituution keskeisenä toimijaryhmänä jäsentävät arjen käytäntöjä ja toimintaympäristöään.
 - Tutkimuksen aineistona oli 48 lapsen haastattelut ja lasten ottamien valokuvien pohjalta käydyt keskustelut. Lapset olivat iältään 2–6-vuotiaita.
 - Tulokset vahvistavat käsitystä lasten kuulemisen merkityksestä. Lapsilla on kokemuksensa kautta tärkeitä näkemyksiä päivähoidosta, joita voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen kehittämisessä.

Lasten osallistumis-/kuulemismenetelmiä

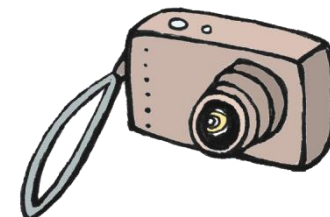
- Kuulemispajat
- Edustuksellinen kuuleminen, lasten ja nuorten vaikuttajaryhmät
- Netti ja SOME, esim. Nuorten ideat
- Vierailut kouluissa ja päiväkodeissa
- Virkamiesten vastaanotto-tunnit/avoimien ovien päivät

Lasten osallistumis-/kuulemismenetelmiä

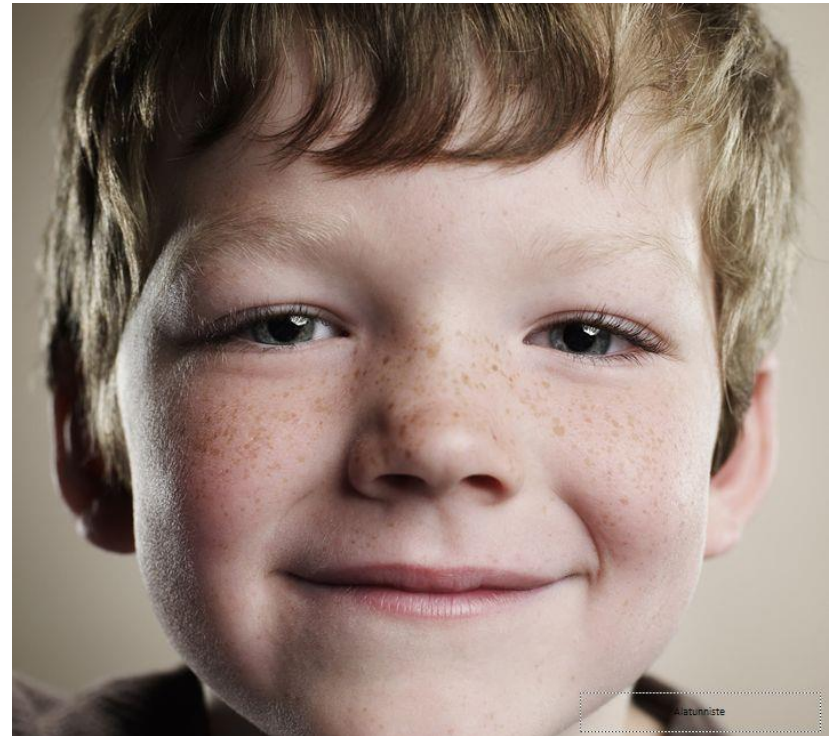

- Kyselyt, paperiset ja sähköiset
- Haastattelut: kasvokkaiset ja sähköiset, yksilö-, pari- ja ryhmähaastattelut
- Toiminnalliset menetelmät:
 - Ryhmätyöt, pohdintarastit ja äänestykset
 - Mieli-pidejana tai liikennevalot (samaa mieltä vs. eri mieltä)
 - Näytelmät, musiikkiesitykset, valokuvat
 - Piirtäminen ja kirjoittaminen (sarjakuvat, tarinat)
- Luovat menetelmät, esim. valokuvaaminen, piirtäminen, tarinankerronta, unelmointi, sadutus, leikki

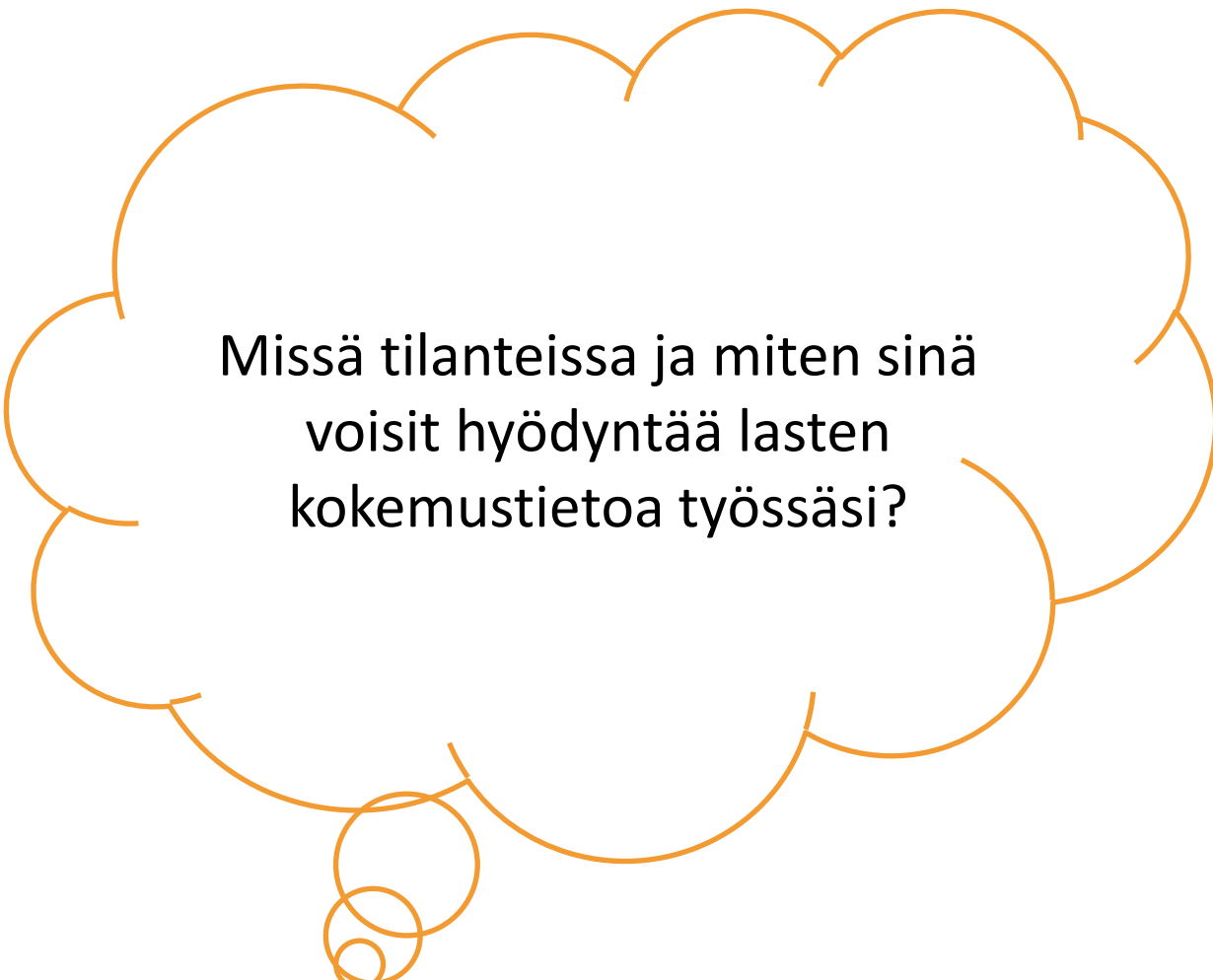
Päätelmät

- Lasten kokemustiedon kerääminen ja sen hyödyntäminen on lapsivaikutusten arvioinnin ja lapsen edun toteutumisen perusta.
- Lasten kokemustietoa on saatavilla. Haasteena on tiedon hyödyntäminen.
- Lapsille tulisi viestiä heitä koskevista päätöksistä (avoin hallinto).

Kirjallisuutta/lukuvinkkejä

- VM:n avoimen hallinnon tietokortit lasten ja nuorten kuulemisesta: <https://vm.fi/hallinnon-avoimuus/avoin-hallinto/avoimen-hallinnon-tietokortit>
- Vaikuta varhaiskasvatukseen: Lasten ja vanhempien kuuleminen osana varhaiskasvatuksen lainsäädäntöprosessia: <https://minedu.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-267-8>
- Lapsen oikeuksien komitea. 2009. Yleiskommentti nro 12: Lapsen oikeus tulla kuulluksi. <http://lapsiasia.fi/lapsen-oikeudet/komitean-yleiskommentit/>

Missä tilanteissa ja miten sinä
voisit hyödyntää lasten
kokemustietoa työssäsi?